

Чи завжди авторитет в політиці є благом?

Авторитет в політиці є дуже сильним інструментом влади. Ключова риса авторитету полягає в його легітимності та ненасильницькому характері здійснення влади. Але не все так просто: ще М. Вебер виділяв 3 види авторитету в політиці – традиційний, законний та харизматичний, саме тому необхідно розглянути кожен із видів аби дослідити сутність цього явища.

Традиційний авторитет побудований на звичаях та звичках підкорюватись певному лідеру або організації. Яскравим прикладом володіння таким авторитетом була комуністична партія в СРСР, бо коритися партії через невеликий час після встановлення режиму вже дійсно стало певною традицією у всіх республіках, а подекуди залишається й нині в головах людей, які що встигли пожити під час такого режиму та підкорились його впливу. Як ми бачимо з прикладу, традиційний авторитет може мати різні прояви і на жаль, не всі його прояви можуть вважатися благом, особливо звертаючи увагу на те, яким чином використовувала свій авторитет комуністична партія. З іншого боку чудовим проявом впливу традиційного авторитету можуть слугувати політичні системи США та Великої Британії, де має місце розподілення політичного авторитету між двома найбільшими та найвагомішими партіями, що з одного боку має певний вплив на рівень підготовки політичних спеціалістів, а з іншого боку обмежує політичний вибір виборців фактично до двох варіантів.

Законний, або конституційний авторитет, в свою чергу, здобувається через довіру через повагу суспільства до закону та держави, волі більшості. Наразі ми можемо спостерігати прояви такого авторитету в Західному світі, особливо в країнах Північної Європи. Однак з волею більшості також часто можуть виникати неоднозначні питання, одним з яких може виступати питання ваги референдуму як народного волевиявлення – референдум вважається волевиявленням більшості народу певної території як частини держави (наприклад, за незалежність Каталонії чи Шотландії) або більшості як населення держави (щодо повноважень парламенту та депутатів в Україні 2000 року, наприклад) – чи буде благом для держави або окремої території волевиявлення більшості та подальше законне втілення в життя такого волевиявлення більшості, яка не має достатньо кваліфікації та досвіду в політичних, економічних, юридичних та інших питаннях? В такому разі на перший план виступає рівень кваліфікації та досвіду представників влади такого законного авторитету, який з одного боку може виступати в якості чіткого інструменту забезпечення прав і свобод для своїх громадян, а з іншого боку ніби «звільняє» громадян від

соціальної відповідальності через значну довіру до держави і законів та віддаляє їх від політичного життя держави.

Харизматичний авторитет з'являється внаслідок довіри і поваги до певного лідера та відданої віри йому і його якостям. В усі часи людство захоплювали величні лідери, які могли вести людей за собою хоч на край світу, але саме через таких лідерів починались найкривавіші та найтяжчі війни, конфлікти та кризи, хоч завдяки таким же лідерам ці кризи врешті-решт і закінчувались, яскравим прикладом чого може бути і II світова війна. В наш час харизматичні лідери зазвичай здобувають владу завдяки популізму та різноманітним інструментам пропаганди – рекламі, телебаченню, інтернету, соціальним мережам. В той же час якщо традиційний та законний авторитети спираються в більшості на досвід та багаторічну довіру або інструменти влади, що використовувались протягом певного часу, для харизматичного авторитету це не є перепорою – найважливішим гарантом успіху виступатиме особистість лідера. Але як ми можемо бачити із міжнародного досвіду популістичних харизматичних лідерів в наш час – популізм, як правило, не призводить до блага, він є лише оманливим інструментом для досягнення влади.

Тож як ми бачимо, в кожному типі авторитету є свої «погані» сторони. Протягом історичного розвитку держав, націоналізму та політичних систем у світі, розвивалось розуміння та прояви авторитету в політиці, який до нашого часу став найдієвішим інструментом влади – раніше авторитет міг здобуватись і силою завдяки необмеженій або майже необмеженій владі монархів та диктаторів, а в наш час розвитку демократичних систем правління, необхідно постійно вдосконалювати методи впливу та підкріплювати авторитет різноманітними проявами політики для громадян. Проте завдяки тому ж світовому порядку, що постійно змінюються, на перший план виходять політичні інструменти, які дозволяють здобути авторитет набагато легшим та швидшим шляхом, наприклад, завдяки тій же пропаганді – тому ми й бачимо, що тепер вагомий вплив не тільки в соціальних питаннях, але й в політичних мають вагу не тільки професіонали (політики, науковці, експерти), але й так звані «інфлюенсери» в соціальних мережах – блогери з великою аудиторією, знаменитості і т.п., що було неодноразово використано різними політиками для надбання політичного авторитету (наприклад, під час президентської передвиборчої кампанії Путіна в 2018 році). В XXI столітті це ставить під питання блага авторитету в політиці, навіть якщо розглянути це питання з боку розповсюдження авторитету – в більшій мірі завдяки телебаченню та інтернету,

якими досить легко можна управляти, як ми побачили на прикладі передвиборчих компаній у світі протягом останніх років.

Слід також брати до уваги факт того, що вплив на авторитет в політиці може бути прямим і непрямим. Те ж лобіювання інтересів може допомогти країні в розвитку і процвітанні, а може призвести до збідніння населення та збагачення лише деяких груп, тому також важливо під час аналізу брати до уваги і те, що в залежності від можливостей авторитет може здобуватись не тільки через якісь заслуги або досвід, а й через вплив на політиків чи суспільну думку, як-то пропаганда – такі питання також не можуть не вплинути на аналіз благ від авторитету.

Однак слід також брати до уваги той факт, що без авторитету влада не може бути міцною та дієвою, тож необхідно розглянути авторитет в політиці і з боку його характеру – він може бути демократичним чи авторитарним. Демократичний авторитет відрізняється в першу чергу наявністю опозиційної думки, довірою та певними проявами прощення помилок авторитету в разі успішного управління та частіш за все в системах з таким лідерством спеціалісти з доведеним політичним авторитетом займають високі політичні посади в державі, оскільки офіційне лідерство підкріплює політичний авторитет. На противагу цьому явищу, існує також і авторитарний авторитет, який акумулює владу в руках однієї особи чи групи осіб, таким чином виключає критику режиму та лідера і акцентує увагу на постійному підтриманні харизми авторитету, яскравим прикладом чого є режим Путіна в РФ, який одночасно побудований як на силових структурах, що підтримують могутність його влади та постійній пропаганді. Тож розглядаючи авторитет політиці з цього боку можна побачити, що демократичний авторитет може призвести або до постійних зусиль втримати авторитет в середовищі постійної конкуренції, слідує лише тим проявам політики, які будуть підтримані електоратом авторитету. Авторитарний авторитет навпаки, частіше за все призводить до того, що думку народу взагалі не питають і намагаються змусити наслідувати «єдину правильну думку» - думку диктатора.

Отже, завдяки детальному розгляду різних типів та проявів авторитету в політиці, можна дійти висновку, що авторитет не завжди є благом. Оскільки будь-яка влада повинна підкріплюватись авторитетом для свого довгого та ефективного існування (як мінімум серед силових структур або більшості аби мати підґрунтя та можливість володарювати), можна побачити, що велике значення для подальшого впливу авторитету має електорат, що його підтримує. Тож від електорату залежить хто чи що буде обраний авторитетом в країні –

наскільки електорат ерудований, обізнаний в політичному житті та наскільки критично мислить аби обирати авторитет в політиці та інших сферах життя згідно з аналізом особистості та діяльності кандидатів, а не завдяки пропаганді чи гречці.

Список літератури

1. Амельченко Н., Шейко Ю. Співвідношення влади, примусу та насильства в сучасних теоріях влади. 2009.
2. Бойко О.Д. Політичне маніпулювання: навч. посіб. / Олександр Дмитрович Бойко. К.: Академвидав, 2010. – 432 с. (Серія "Альма-матер").
3. Вебер М. Избранные произведения. — М., 1990
4. Новаченко, Т. В. Авторитет керівника як тип легітимності влади. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія: Політичні науки, 2016, 2: 62-67.
5. Новаченко, Т. В. Архетипова парадигма авторитету керівника в державному управлінні: монографія, Ніжин-Київ - 2013.